

WILLIAM BUTLER YEATS: PJESNIK I NJEGOV SISTEM

STIPE GRGAS

Filozofski fakultet u Zadru

UDK:820-1.09

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 1984-09-20

Ovaj rad počiva na pretpostavci da je djelo *A Vision* u kome je Yeats izložio svoju teoriju psiholoških tipova, cikličkog kretanja povijesti i zagrobne egzistencije konstitutivno za Yeatsovu kasniju poeziju. Glavna mu je zadaća da ispita načine funkcioniranja *A Vision* unutar pjesama. Izoliraju se tri glavna načina funkcioniranja Yeatsovog sistema — koji je izložen u proznom djelu — u poeziji i uvjetno se imenuju: ilustrativan, metaforički i egzistencijalan. Na primjerima koji ih objašnjavaju pokušava se vrednovati korištenje sistema kod svakog načina ocjenjujući kvalitet stvorene poezije.

Zbirkom *Responsibilities*¹ koja je izašla 1914. započinje zrelo doba Yeatsova pjesništva, onog dijela njegova stvaralaštva koji ga s pravom uvrštava u najuži krug najznačajnijih pjesnika dvadesetog stoljeća. U odnosu na ranije zbirke Yeats čini zaokret: odbacujući bijeg u onostranost, onu čeznutljivost za stvarima dalekim i davnim po čemu je i postao bard Keltskog sumraka i, konkretizirajući svoj izraz, on sada nastoji »aklimatizirati« (termin se koristi u smislu koji mu pridaje Hart Crane) svijet koji ga okružuje. Segmenti zbilje i iskustva koje je u svom ranijem esteticizmu zaobilazio sada postaju inspirativni povodi njegovih pjesama. Međutim Yeatsu, da bi nadvladao prazninu koju osjeća sada kad su presušili raniji izvori, nužan je sistem misli koji bi zbilji udahnuo smisao. Stoga je moguće reći da knjiga *A Vision*² predstavlja proizvod one strane njegove ličnosti kojoj su potrebni vjerovanja i objašnjenja, svojevršno utemeljenje svijeta, da bi uopće pisala. Sumnjičav prema naslijeđenim tumačenjima, Yeats je prihvatio poduku svog učitelja Blakea po kojoj je bolje stvoriti vlastiti sistem nego biti zarobljen tuđim.

Podijeljena su mišljenja o pitanju svrsishodnosti ukazivanja na Yeatsovo prozno oblikovanje slike svijeta i značaja koje ono ima za njegovo pjesništvo. Naš je stav da je taj odnos vrlo tijesan i da je nemoguće zaobići *A Vision* ukoliko želimo ispravno suditi o Yeatsovim pjesmama. Ovdje je pjesnik koji osjeća potrebu za i koji je stvorio vlastiti intelektualni sistem koji postaje izvorom mnogih njegovih stihova. Uskraćeni razumijevanja tog sistema i načina na koji on funkcionira u pjesničkom tekstu, osiromašujemo recepciju dotičnih pjesama. Smetnje koje katkada nastaju pri čitanju Yeatsova teksta uveliko proistječu iz nepoznavanja njegova sistema ili iz njegova olakog odbacivanja kao relevantnog preduvjeta recepcije. U kolikoj je mjeri moguće

¹ Sve zbirke na koje se pozivamo u ovom radu mogu se naći u William Butler Yeats, *The Collected Poems*, Macmillan, London 1973.

² U radu koristimo izdanje William Butler Yeats, *A Vision*, Macmillan, London 1961.

prihvatiti ponešto od Yeatsova mišljenja nije problem kojim bi se trebalo pozabaviti. Možda sljedeća ocjena koju daje George Fraser o pjesnikovu sistemu pogada vrijednost i ulogu koju je njegov sistem imao u stvorenim pjesmama: »Yeatsova je veličina bila takva da i onda kad je posve promišljeno težio fantaziji na kraju bi se, kroz tu fantaziju, opet našao herojski suočen sa zbiljom«.³

Ovdje nam nije namjera da potanko istražimo *A Vision*. Analizirajući nekoliko pjesama dotaknut ćemo i neke teme koje su obrađene u tom djelu. Međutim, namjera nam nije da ih na iscrpan način objasnimo. Naša je pažnja usmjerena na način na koji je Yeats inkorporirao svoju viziju u pjesme. Mi se pitamo za načine kako Yeatsov misaoni sistem funkcionira u njegovu pjesničkom djelu.

2.

Čini nam se da tematika *A Vision* u pjesništvu funkcionira na tri načina. Nazovimo ih: ilustrativan, metaforički i egzistencijalan način. Time ne tvrdimo da smo iscrpili sve moguće odnose proznog djela i poezije ali, ukoliko želimo izbjeći beskonačno usitnjenje, ova klasifikacija ima svoje opravdanje.

Pjesma »The Phases of the Moon«, koja se nalazi pri kraju zbirke *The Wild Swans at Coole* (1919), izvrstan je primjer ilustrativne primjene tema iz *A Vision* (Yeats je 1917. otpočeo rad na tom djelu) u pjesništvu. Čitalac koji nepripremljen pristupi pjesmi teško da će odgonetnuti njen smisao — a ona ga, usprkos prvom dojmu, ipak ima. On će u najbolju ruku pjesmu doživjeti kao neku čudovišnu formulu, nekakav istrgnut fragment. Donekle je taj utisak ispravan jer ono što Yeats čini vrlo je jednostavno: on stavlja u stih ono što je u svom sistemu već zaključio o inkarnaciji duše. Ovdje, pri ovakvu postupku, stradava autonomnost pjesme. Dapače, to je flagrantan primjer kako se određena ideja ne bi smjela koristiti u oblikovanju pjesme.

U jednom dijelu svog sistema koji bismo uvjetno mogli nazvati njegovom psihologijom, Yeats razrađuje doktrinu inkarnacije duše, povezujući osobine ljudske ličnosti s mijenama mjeseca (to su očiti tragovi Yeatsova ranijeg bavljenja hermetičkom tradicijom). Usporedimo li ono što nalazimo u pjesmi s odgovarajućim objašnjenjem u proznom djelu, vidjet ćemo da nam »teoretsko« izlaganje nudi isti sadržaj samo u razrađenijem obliku. F. A. C. Wilson daje ovaj sažet prikaz tog sadržaja:

Četiri se mjesечеva polumjeseca koriste kao amblemi najglavnijih stanja duše: prvo, rastući polumjesec za njene primitivne i intuitivne početke, drugo, onaj koji se zaokružuje k uštapu za njene inkarnacije zrelosti i samosvijesti, treći polumjesec, opadanje mjeseca, za rane objektivne inkarnacije kad se okreće svijetu, i posljednji koji nestaje u 'mrak' za konačne faze raspada.⁴

³ George Fraser, *Essays on Twentieth Century Poets*, Leicester University Press, 1977, str. 37.

⁴ F. A. C. Wilson, *Yeats's Iconography*, Victor Gollanez, London 1960, str. 105.

U »The Phases of the Moon« Yeats pokušava konkretizirati tih dvadesetiosam mjesečevih faza nudeći opise (»man / Is always happy like a bird«), simbole (saint, Fool) ili primjere (Hector, Nietzsche) stanja različitih utjelovljenja duše. Međutim, ono što otežava recepciju tih stihova je njihova nesamodovoljnost i ukoliko težimo dubljem razumijevanju pjesme potrebno ju je iznova pretočiti u apstrakciju, vratiti je u sistem. Njen je nedostatak u tome što je puka ilustracija određene misaone konstrukcije. Ostaje li nešto od pjesme izdvojimo li njenu »poruku«? Cini nam se da je to tek vanjski ukras, ljuštura koja je proizvodno stopljena s mišlju. Ličnosti Yeatsovih ranijih djela (Robartes, Aherne) koji su nosioci dijaloškog oblika pjesme; opisi lokaliteta (bridge, »a rat or water-hen splashed«); Yeatsov ironičan stav prema vlastitim misaonim naporima (»he seeks in book or manuscript / Wha' he shall never find«) — sve su to neuspjeli potezi da se pjesma spasi od sterilnog teoretiziranja. Čak mislimo da ti elementi samo čine očitijim raskol između sadržaja i načina prezentacije. Oni ne zadiru, ne oživljuju materiju pjesme. Yeats kao da tu materiju još nije asimilirao, kao da nije shvatio poruku »instruktora« koji su mu saopćili da sistem *A Vision* prvenstveno nudi »metafore za poeziju«. I ostale dvije pjesme koje na sličan način koriste misao *A Vision* — »Ego Dominus Tuus« i »The Double Vision of Michael Robartes« — nalaze se u istoj zbirci. Pjesniku je trebalo vremena da dokuči mogućnosti koje mu otvara sistem. U kasnijim ostvarenjima Yeats više nikada nije pao u kušnju da svoje pjesništvo učini služavkom sistema izloženog u *A Vision*. Ono je i dalje funkcioniralo u njegovoj pjesničkoj praksi ali na primjereniji način.

Kasnija prisutnost *A Vision* u pjesmama mnogo je suptilnija i estetski opravdanija. Kao što je već rečeno, ovaj drugi način funkcioniranja sistema u poeziji možemo nazvati metaforičkim. Yeatsu više nije do toga da prikazuje sistem (da ga ilustrirajući učvrsti) već koristi njegove simbole i slike. Sistem kao da se povukao u pozadinu odakle zrači bogatstvom svojih značenja, a ne priječi se više između čitaoca i pjesme. Osebjuna metaforika nekih od Yeatsovih pjesama (»gyres«, »cones«, »Byzantium«, »Homer«, »dreaming back«, itd.) upućuje na *A Vision*. Istina, pjesme ove grupe funkcioniraju i onda kad određena slika ili simbol predstavljaju zagonetku — nije li to jedna od temeljnih crta samog pjesništva? — no, doživljaj se upotpunjuje ukoliko ih povežemo sa sistemom. Sličan slučaj se zbiva ondje gdje imamo pjesnika koji stvara iz čitaocu nepoznate tradicije. Ne tvrdimo da nam je doživljaj tog djela potpuno uskraćen ali vjerujemo da će estetski užitak osnažiti ukoliko rekonstruiramo ishodište pjesme.

Ovo će se pojasniti na konkretnom primjeru. U mnogim pjesmama Yeatsova kasnijeg razdoblja pojavljuje se riječ »gyre«. Greška bi bila zaključiti da Yeats koristi ovu riječ zbog njene arhaičnosti, zvučnosti ili nekakve inherentne poetičnosti. Ukoliko smo imali priliku da se upoznamo s *A Vision* sjetit ćemo se da u Yeatsovom cikličkom poimanju povijesti riječ »gyre« označava jedan historijski ciklus. Iznimno, kao u pjesmi »Sailing to Byzantium« iz zbirke *The Tower* (1928), »gyre« označava vrijeme nasuprot vječnosti. Koristeći distinkciju koju je razradio D. Davie, možemo reći da je »gyre« više amblem nego simbol (»simbol baca sjenu, amblem ne. Simbol teži sugestivnosti, amblem... eksplisicitnosti. Još jedna razlika može biti da je amblem stvoren, fabri-

ciran, dok se simbol pronalazi«).⁵ Iako Yeats nije izmislio riječ »gyre« on joj je pridao ona značenja koja ona ima u njegovu djelu. Stoga se ne možemo složiti s mišljenjem A. Alvareza koji, poričući relevantnost *A Vision* za Yeatsovu poeziju, piše: fraza »perne in a gyre« »vas šalje dobrom rječniku, a ne *A Vision*. Gdje ga (Yeatsa) sistem nadvlada, poezija gubi snagu«. ⁶ Ukazali smo na ona mjesta gdje je Yeatsovo korištenje sistema nezadovoljavajuće. Dvojbeno je od kolikog će značenja za pjesmu biti definicija koju nam pruža rječnik. Elemente pjesama koji počivaju na doktrini *A Vision* valja rastumačiti pomoću nje. Time ne pomišljam da ćemo sistemom odgonetnuti misteriju pjesme već, naprotiv, da ćemo objašnjenjem koje nudi *A Vision* omogućiti da se pojavi ono pjesničko. Kod uspjelih pjesama neće se desiti da nakon upoznavanja s teorijom ostane neasimilirani ukras kao što je to slučaj u pjesmi »The Phases of the Moon«. Sigurno je da pomoću misaonog sistema možemo doprijeti do dubljeg značenjskog sloja pjesme nego što bi bilo moguće s rječnikom. Kompleksnost ovog problema se jasno uočava u teškoćama prevođenja Yeatsove poezije.

Pogledat ćemo tri pjesme — »The Second Coming« iz zbirke *Michael Robartes and the Dancer* (1921), »The Gyres« iz *Last Poems 1936—1939* i »Sailing to Byzantium« — u kojima se pojavljuje riječ »gyre«. U prijevodu Milovana Danojlića nalazimo tri moguća ekvivalenta za ovu riječ: luk, spirala i lučno.⁷ Pjesma »The Second Coming« počinje ovim stihovima:

Turning and turning in the widening gyre
The falcon cannot hear the falconer

Šireći »luk« sokolova leta funkcionira ovdje kao objektivan korelativ (u Eliotovu smislu riječi) stanja, u ovom slučaju riječ je o historijskom periodu, o kome pjesnik želi prozboriti. Već idući stih »Things fall apart, the centre cannot hold« svjedoči da je Yeats daleko od puke deskripcije i da je naše razumijevanje »gyre« kao simbola ispravno. Ukoliko je upoznat sa značenjem koje riječ »gyre« ima u Yeatsovu sistemu, čitalac će osjetiti da prvi stih navješćuje govor o mijenama ljudske povijesti. Riječ funkcionira kao signal koji upućuje na dublje konotacije. Prijevodu uvodnog dvostiha (»Kružec i kružec u sve širem luku / Soko ne čuje više sokolara«) manjka naboj originala i tek potonje ukazivanje na stanje svijeta

The blood-dimmed tide is loosed, and everywhere
The ceremony of innocence is drowned;
The best lack all conviction, while the worst
Are full of passionate intensity

uvodnim stihovima daje simboličku funkciju. Znajući što »gyre« predstavlja za Yeatsa mi smo pripremljeniji za dalji razvoj pjesme.

Dvostih iz pjesme »Sailing to Byzantium«:
Come from the holy fire, perne in a gyre,
And be the singing masters of my soul

⁵ cif. Blake Morrison, *The Movement*, Oxford University Press, 1980, str. 119.

⁶ A. Alvarez, *The Shaping Spirit*, Chatto and Windus, London 1961, str. 35.

⁷ Viljem Batler Jejts, *Kula*, Izdavačko-grafički zavod, Beograd 1978 (prepevao Milovan Danojlić)

Danojlić prevodi na sljedeći način: »Izvijte se, lučno, iz svetačkog ognja, a Vaš primer da dušu presmi poučava«. Diskutabilno je koliko prijevod — »Izvijte se, lučno« — pogađa original — »perne in a gyre« — ali je posve sigurno da uništava, rekli bismo, amblematsku prirodu sintagme. Pjesnik doziva mudrace — instruktore — da napuste onostranost i da zađu u ljudsko vrijeme kako bi ga mogli podučiti disciplinama duha. »Perne in a gyre« to izriče na vrlo jezgrovit način: sveti se mudraci pozivaju da napuste mirovanje vječnosti, te da siđu u kruženje povijesti. Opet je od presudne važnosti naše poznavanje značaja koju riječ »gyre« ima za Yeatsa. Ukoliko previdimo taj značaj ili ga prijevodom uništimo zapostavlja se dihotomija vječnost-vrijeme koja predstavlja kostur pjesme.

Ukoliko »gyre« pojмимо kao određeni historijski ciklus, moguće je Bizant shvatiti ne samo kao metaforu već i kao povijesno egzistirajuće društvo. U *A Vision* saznajemo da ciklusi obuhvaćaju uspon, procvat i propadanje određene kulture. Yeats datira procvat Bizanta »nešto prije je Justian otvorio Sv. Sofiju i zatvorio Platonovu akademiju«. Za vrijeme procvata dotična kultura predstavlja ideal utjelovljen u povijesti: »Mislim da je u ranom Bizantu, možda nikad prije a ni kasnije u pisanoj povijesti, religijski, estetski i praktičan život bio jedinstven«. ⁸ Imajući na umu ovaj dodatni značaj Bizanta, obogaćujemo prijem pjesme.

Pjesma »The Gyres« temelji se na Yeatsovu cikličkom poimanju povijesti i stavu koji pjesnik zauzima prema neumitnosti tih ponavljajućih krugova. Naziv pjesme, te prvi (»The Gyres! the gyres! Old Rocky Face, look forth«) i zaključni stih (»On that unfashionable gyre again«) koriste Yeatsovu riječ za povijesne mijene. Pojavljivanje riječi »gyre« na tim mjestima potencira potrebu da joj se pokloni adekvatna pažnja. Koncept povijesti izložen u *A Vision* je u pozadini pjesme, njen kostur, a u središtu je pažnje piščevo reagiranje na taj neprekidni proces rasta i propasti kultura. Dok je, recimo, u »The Second Coming« atmosfera hladnokrvna (pisac kao da dijagnosticira svijet i nastupajuće krize) jer se uviđa da je determinizam u osnovi historijskog događanja, dotle je u ovoj pjesmi Yeats obuzet radošću što se procesi ponavljaju, što nakon propasti jednog kruga nastaje sljedeći i tako u beskraj (»We that look on but laugh in tragic joy«). Međutim, ovim subjektivnim odgovorom na objektivno događanje otvaramo drugu problematiku. Ovdje je dovoljno reći da je riječ »gyre« nužno spojiti s onim što Yeats izlaže o povijesti u *A Vision*, ne samo da bismo pjesmu razumjeli nego da bismo shvatili svu tragiku i radost koju Yeats želi pjesmom izreći.

Na primjeru riječi-simbola »gyre« ukazali smo na međuzavisnost funkcija određene riječi (metafore, amblema, ideje) u pjesmama i unutar Yeatsova sistema. Nadam se da smo uspjeli pokazati kako doživljavanje raspona slojevitosti koji je svojstven određenom broju Yeatsovih simbola iziskuje uvrštanje istih u misaoni kontekst u kome su nastali.

Moglo bi se prigovoriti da je izlišno tražiti egzistencijalni smisao *A Vision* ukoliko želimo izbjeći biografski (psihološki) pristup djelu. Međutim, na samom početku napomenuli da je Yeats od onih pisaca kojima je nužan određen sistem vjerovanja i misli kako bi uopće bili kadri pisati. Funkcioniranje sistema na ovoj egzistencijalnoj ravni je teško odrediti ali možemo slobodno reći da pomoću tog sistema na-

⁸ William Butler Yeats, *A Vision*, Macmillan London, 1961, str. 279—280.

staju mnoge pjesme Yeatsova kasnijeg razdoblja. Ona otvorenost svijetu, spremnost da se pozabavi stvarnošću (primjerice njegove političke pjesme), njegov radikalni aristokratizam i tragička radost koja predstavlja središnju odrednicu kasnog Yeatsa — sve bi to za Yeatsa bilo nemoguće bez sistema koji je formuliran u *A Vision*. Peter Ure je dobro okarakterizirao Yeatsovu potrebu za jednim sistemom ideja: »Yeats je bio sklon da odabire ideje ne zbog njih samih već zbog njihove funkcije, da zadovolje određenu potrebu, konačno, da zadovolje pjesničku potrebu.«⁹ O djelu *A Vision* isti pisac tvrdi sljedeće: »Sistem u biti predstavlja jedan pokušaj da se formulom pojmi kaos ljudske ličnosti i nerazumljivost povijesti.«¹⁰ Mada ovo ne zahvaća svu kompleksnost *A Vision*, ipak je vidljivo što je ponukalo Yeatsa da sagradi ovu jednu od najčudesnijih tvorevina pjesništva našeg vremena.

A Vision predstavlja pokušaj stvaranja nove sinteze u vremenu kad je Yeats shvatio istrošenost tradicijom ušćvanih vrijednosti. Moglo bi se reći da djelo nudi pjesniku putokaz kroz svijet koji se opire njegovu pjesničkom zahvatu. Zaokruživši svoj sistem, Yeats o *A Vision* piše sljedeće: »Čeznem da je odstranim od sebe kako bi mogao pisati poeziju koju je omogućila. Budem li pri snazi, sada bih mogao naći jednostavnost koju sam uzalud tražio.«¹¹ Ovim Yeats nedvosmisleno potvrđuje da je *A Vision* imalo pjesmotvorni učinak. Njenim dovršenjem pjesnik je osvojio onu jednostavnost (mogli bismo pridodati, i sigurnost) koja je izčezla onog trenutka kad se svjesno odrekao svojih »starih mitologija i odlučio »There's more enterprise / In walking naked« (»A Coat« u zbirci *Responsibilities*). Stvarnost kojoj se okrenuo nakon keltske mladosti trebalo je shvatiti da bi je mogao integrirati u stih. Ocjenjujući značaj *A Vision* iz tog kuta uviđamo da je bespredmetno govoriti o istinitosti ili totalnom promašaju Yeatsova sistema jer on prvenstveno funkcionira kao supstrat Yeatsove pjesničke egzistencije.

3

Možemo li vrednovati ova tri načina funkcioniranja sistema u poeziji? Čini mi se da za tako nešto imamo dovoljno elemenata te da, pojednostavljeno, određen način uspijeva a drugi ne. Zanimljivo je broj pjesama za koje možemo reći da su izravne eksplikacije sistema (tri gore imenovane pjesme) nagoni na razmišljanje da je Yeats vrlo brzo spoznao granice primjenljivosti svog sistema kod tvorbe pjesama. Shvatio je nakon početnog entuzijazma da pretjerano oslanjanje na sistem ide na uštrb poezije. Karakteristično je da spomenute pjesme eksploatiraju upravo ono što nas najviše zbunjuje, ono što nam se čini najkompleksnije u *A Vision* (determinizam ljudskih tipova). Doktrina »mjesečevih faza« (i odgovarajućih ljudskih inkarnacija) je najrazrađeniji dio sistema i zbog neuspjelih pjesama koje se na nju oslanjaju, mogli bismo zaključiti da je diskutabilna prilagodljivost pjesmi onog sistema misli koji teži logičkoj iscrpljivosti. Što je određeni sistem zatvoreniji (ili dio sistema), to je otporniji prema pjesničkoj obradi. To je evidentno u pjesmama gdje Yeats »objašnjava« sistem: i kad smo sa sistemom upoznati, pjesma se prelama na ukras i na jezgro koje pripada *A Vision*. Oni dijelovi sistema

⁹ Peter Ure, *Yeats and Anglo-Irish Literature*, Liverpool University Press, 1974, str. 98.

¹⁰ *Ibid.*, str. 51.

¹¹ William Butler Yeats, *A Vision*, Macmillan, London 1961, str. 105.

koji su odviše tehnički — ovdje prvenstveno mislim na doktrinu inkarnirane duše — kad se primijene u pjesmi, iziskuju odviše dodatnih informacija da bi se moglo govoriti o samostalnosti pjesme. U tim je slučajevima *A Vision* balast koji guši.

Koliko god da je Yeatsov sistem njegov vlastiti, određeni njegovi dijelovi pripadaju širem kontekstu. Čini mi se da veći broj metafora i simbola koji se pojavljuju u pjesmama dijele tu dvostruku pripadnost. Allen Tate u članku »Yeatsov romantizam« ovako opisuje djelovanje tih »slika«:

Počnemo li sa poezijom ubrzo ćemo vidjeti da tu postoji nekakav izvor snage ili prosvjetljenja koji je i u nama, iščekujući buđenje; to je točno i za veći broj dobrih pjesama u kojima se nakon proučavanja vidi da se slike oslanjaju na ekscentričan sistem. Stoga bih rekao da čak i izrazi sistema, onda kad se pojave u bogatijem tkivu pjesama, imaju udjela u većoj mogućnosti značenja sa širim kontekstom nego što imaju u samom sistemu.¹²

Većina Yeatsovih uspješnih metafora (slika) pripada — ako ne po nazivu a onda po značenju — i sistemu i širem kontekstu. U većem broju slučajeva potrebno je određeni element pojmiti unutar sistema pa ga potom sagledati u kontekstu šire tradicije. Može se reći da onaj dio njegova pjesničkog arsenala koji, iako neortodoksalan, ipak vuče korijene iz zajedničke baštine, traži najmanje eksplikacije i kao metafora ima najneposredniji učinak. Istaknuto mjesto ovdje zauzima Yeatsovo cikličko poimanje povijesti. U *A Vision* Yeats spominje svoje predčasnike u pogledu ove ideje (Vico, Oswald Spengler, Blake). Nema dvojbe da je ta strana sistema crpila iz tradicije i da nije Yeatsova privatna konstrukcija. Usprkos činjenici što koristi vlastitu terminologiju i što ima vlastiti način datiranja povijesnih mijena, Yeats u pjesmama koje koriste ovaj dio sistema uspijeva pomaknuti snage koje, po Allenu Tateu, iščekuju buđenje. Yeatsovo cikličko shvaćanje povijesti i vrednovanja koja iz njega proistječu (odnos prema kršćanstvu, Bizantu, osamnaestom stoljeću, pa i kratkotrajno oduševljenje irskim fašističkim pokretom) spoj su naslijeđenog i personalnog. Prirodno je što je Yeats imao aktivan odnos prema tradiciji, a modifikacije o kojima svjedoči njegov sistem su posljedice napora da se sagleda vlastiti trenutak povijesti.

Ukratko smo izložili tri različita načina funkcioniranja sistema u Yeatsovom pjesništvu. Zaključili smo da je ilustrativan način i materijal koji on obrađuje nepodesan za pjesničku upotrebu. Metaforički sistem korištenja sistema ostavio nam je neke od najboljih Yeatsovih ostvarenja. Već smo istakli da egzistencijalna funkcija sistema proistječe iz Yeatsove potrebe da nađe uporište u svijetu koji je lišen velikih sistema prošlosti — misao uobličena u *A Vision* nudi to uporište. Stoga s rezervom možemo govoriti o otvorenosti svijetu koja kao da obilježava Yeatsovo kasnije stvaralaštvo. Svijet se pomalja kroz konstrukciju sistema. Yeatsova se otvorenost svijetu temelji na nužnosti koju je on u njemu otkrio; sistem predstavlja pokušaj da se ta nužnost racionalizira. Doživljajni prostor Yeatsovih najimpresivnijih pjesama počiva na tenziji između te nužnosti događanja povijesti i čovjekove sudbine, u onome što Yeats imenuje kao tragičku radost.

¹² Allen Tate, *The Man of Letters in the Modern World*, Meridian Books, New York 1958, str. 231.

Stipe Grgas: WILLIAM BUTLER YEATS: THE POET AND HIS SYSTEM

Summary

This paper is based on the assumption that *A Vision* in which Yeats writes of his theory of psychological types, the cyclic movement of history and of post-mortem existence, is constitutive for Yeats's later poetry. Its chief concern is to examine the modes in which *A Vision* functions within the poems. The three chief modes in which Yeats's system — as set forth in the prose work — functions in the poetry are isolated and conditionally named: illustrative, metaphorical and existential. Using examples which explain them an attempt is made to evaluate the use made of the system by each mode considering the quality of the poetry produced.